

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ»

ГЕОГРАФІЯ ТА ЕТНОЛОГІЯ РЕЛІГІЇ

[11.105]

II семестр навчальний рік

Гуманітарний факультет

Кафедра культурології та філософії

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський); 03 – «Гуманітарні науки»; 033 – «Філософія»;

Викладач: Шаправський Сергій Анатолійович, кандидат історичних наук, доцент

кафедри релігієзнавства і теології

serhii.shapravskyi@oa.edu.ua

Кредити та кількість годин: 5 ECTS; години: 28 лекційних, 22 практичних та 98
самостійна робота, іспит.

Статус дисципліни: Цикл професійної підготовки

Мова навчання: Українська

Форма навчання: очна (денна)

I. Опис навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна передбачає вивчення стану поширення релігії в світі, особливостей взаємодії держави та релігійних інституцій в окремих регіонах, оскільки знання з цієї сфери надасть можливість студентам розуміти сучасні суспільно-політичні та релігійні тенденції загальносвітового розвитку.

II. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Географія релігій» є виявлення територіальних закономірностей та особливостей територіальної організації релігійної сфери як комплексу явищ та об'єктів, виявити особливості впливу соціально-економічних, політичних та інших факторів на особливості розміщення об'єктів релігійної сфери; сформулювати поняття про особливості і закономірності територіальної організації різних релігій. Виховання морально етичних та ідейних переконань, що відіграють значну роль у становленні світоглядної та правової культури, формуванні професійних рис фахівців з релігієзнавства. Прищеплення фахівцям навичок наукового аналізу, спрямованих на забезпечення самостійного осмислення закономірностей розвитку і еволюції релігійного комплексу: від первісних форм релігійних уявлень до розвинутих релігійних систем світового масштабу; церкви як соціального інституту; релігійного процесу в певних природних, історичних, культурних та етнічних умовах. Розвиток практичних навичок роботи з науковою літературою, критичного осмислення документів та першоджерел.

Основні **завдання** вивчення дисципліни «Географія релігій»:

- дослідити історико-географічні особливості розвитку світових релігій і релігійної сфери в Україні;
- вивчити теоретичні і методологічні засади географії релігій;
- виявити фактори формування релігійної карти світу;
- вивчити вплив релігійних вірувань на спосіб життя різних соціальних верств населення; – дослідити роль релігії у формуванні суспільства на конкретній території; вивчити вплив міжконфесійної ситуації на розвиток продуктивних сил, на динаміку соціальних процесів.

III. Результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- місце географії релігій в системі географічних наук та її зв'язки з іншими науками;
- проблеми релігійно-географічних досліджень в Україні та світі;
- функції релігії у суспільстві;
- географічні аспекти походження релігії;
- релігійний склад населення світу.

вміти:

- характеризувати взаємодію і співвідношення культури та релігії;
- виявляти особливості поширення релігій у світі;
- визначати роль релігійного фактору у суспільних процесах;
- аналізувати релігійні, етнорелігійні процеси у світі та окремих регіонах. - аналізувати зміст теорії та історії релігії;
- орієнтуватися в основних підходах у вивченні релігійної ситуації в сучасному світі; - виділяти особливості віровчення, культу та церковної (конфесійної) організації релігій, їх місце в історії духовного розвитку людства;
- використовувати отримані знання у міжконфесійному діалозі;
- використовувати методи історіографічних досліджень;
- використовувати методи джерелознавчого аналізу.

IV. Програма навчальної дисципліни (структура дисципліни)

Змістовий модуль 1. Географія релігій: історія формування та предмет дослідження

Тема 1. Особливості географії релігій як релігієзнавчої дисципліни та географічної науки.

1. Предметна сфера географії релігій.
2. Місце географії релігій в релігієзнавчих та географічних науках.
3. Географічні аспекти вивчення релігії.
4. Специфіка географічного поділу релігій.
5. Зміни георелігійної ситуації: суть та причини.
6. Статистика та географія релігій.

Література: 2,3,14,20,27,28,29,32,40,41

Тема 2. Історико-географічні особливості розвитку релігій.

1. Первісні релігійні вірування.
2. Особливості національних релігій.
3. Розповсюдження світових релігій.
4. Специфіка сучасної релігійної ситуації.

Література: 2,5,15,18,20,27,31,32

Тема 3. Держава та релігія: взаємовплив та відносини.

1. Особливості понять «національна церква», «державна церква», «державна релігія».
2. Концепція громадянської релігії.
3. Французька лаїчність.

Література: 2,5,15,18,20,27,31,32

Змістовий модуль 2. Релігійна геоситуація в сучасному світі

Тема 4-5. Географія релігій Європи.

1. Історія появи та поширення релігій.
2. Кордони релігії в Європі.
3. Кількісні показники релігій в країнах Європи.
4. Сакральна географія Європи.

Література: 3,8,9,11,14,23,32,39,41

Тема 6-7. Релігійна ситуація Азії.

1. Роль географічного чинника на формування і поширення релігій Азії.
2. Азія – колыска релігій.
3. Роль місіонерської діяльності в поширенні християнства в Азії.
4. Основні осі міжрелігійних взаємин в Азії.
5. Релігійні особливості країн Азії.
6. Священні місця Азії.

Література: 3,8,9,10,14,19,23,32,39,41

Тема 8-9. Конфесійна карта Африки.

1. Політеїстичні та анімістичні культи та релігії Африки.
2. Особливості шляхів розвитку ісламу в Африці.
3. Християнство на африканському континенті. Локальні церкви.
4. Сакральні місця Африки.

Література: 3,8,9,14,23,32,39,41

Тема 10. Релігійна особливість географічного регіону Австралії та Океанії.

1. Релігійні вірування корінних народів.
2. Історико-географічні особливості розвитку релігій на континенті.
3. Сакральна географія.

Література: 3,8,9,14,23,32,39,41

Тема 11-12. Релігійна карта Америки.

1. Релігійні вірування корінних народів Америки.
2. Європейці та християнство за часів освоєння Америки.
3. Взаємовідносини між церквою та державою у США: історія та сучасність.
4. Сакральна географія.

Література: 3,8,9,14,23,32,39,41

Тема 13. Релігійні конфлікти як специфіка формування нової карти релігій світу.

1. Кризові явища в сучасному релігійному житті.
2. Міжконфесійні відносини та фактори релігійного впливу у світі.

Література: 5,11,32,41

Змістовий модуль 3. Особливості релігійної ситуації в Україні

Тема 14-15. Географія релігій України.

1. Проблеми становлення української географії релігій.
2. Історико-географічні особливості розвитку релігій в Україні.
3. Панорама релігійного життя в Україні.
4. Традиційні та нетрадиційні релігії в Україні.
5. Тенденції релігійного процесу в Україні.

Література: 2,3,6,7,17,24,32,37,39,41,43

V. Порядок оцінювання результатів навчання

Результати	Контрольні заходи	Вимоги до виду	Оцінювання
------------	-------------------	----------------	------------

навчання		контролю	
Оперування професійною термінологією	Тест Усна відповідь	3 поміж запропонованих варіантів відповіді необхідно обрати одну вірну. Чітка та аргументована відповідь на питання	Кожен тест оцінюється 5 балів Усна відповідь оцінюється в 5 балів
Розуміти етапи формування конфесійної карти світу	Мультимедійний проект	Створити презентацію (15-20 слайдів) та представити її на практичному занятті	10 б.
Знання особливостей поширення релігій у сучасному світі	Самостійна робота	Виконання завдання в повному обсязі.	20 б.
Уміння працювати з першоджерелами	Есе	Текст 12 шрифт, 1,5 інтервал, Times New Roman, 1000-2000 слів	10 б.
Знання особливостей української конфесійної карти	Мультимедійний проект	Створити презентацію (15-20 слайдів) та представити її на практичному занятті	20 б.
Іспит	Тест	Комплексне тестове оцінювання з завданнями різної складності	40 б.

VI. Рекомендована література

1. Азбука християнства: Словарь-справочник / Сост. А. Удовенко. – М.: Наука, 1997. – 288 с.
2. Академічне релігієзнавство: Підручник / За ред. А. Колодного. – К.: Світ Знань, 2000. – 862 с.
3. Алаев Э.Б. Социально-экономическая география: понятийно-терминологический словарь. – М.: Мысль, 1983. – 350 с.
4. Аляев Г.Є., Горбан О.В., Мешков В.М. Лекції з релігієзнавства: Навчальний посібник. – К. : Укр.-Фін. Інститут менеджменту і бізнесу , 1995. – 144 с.
5. Арістова А.В. Релігійні конфлікти в перехідних європейських суспільствах: природа, динаміка, вплив на релігійно-суспільні процеси: автореф. дис... д-ра філософ. наук / А.В. Арістова ; Ін-т філос. ім. Г.С.Сковороди НАН України. – К., 2008. – 28 с. 6. Арістова А.В. Релігійні конфлікти в сучасному світі: природа, вияви, шляхи врегулювання: моногр. / А.В. Арістова ; Нац. транспорт. ун-т. – К., 2007. – 335 с. 7. Бондаренко В. Релігія і політика // Людина і світ. – 1998. – № 1. – С. 25 – 28. 8. Бондаренко В., Єленський В. Церква, держава, суспільство // Людина і світ. – 1994. – № 1. – С. 2 – 8.
9. Бондаренко В., Єленський В. Церкви України: пошук власного шляху // Людина і світ. – 1993. – № 1. – С. 6 – 10.
10. Будон Р. История буддизма. – СПб., 1999. – 336 с.
11. Будуще религии в Европе: сборник статей / под ред. И.Х. Максудов, О.К. Горевой. – СПб. : Алетейя, 2010. – 288 с.
12. Вайнтриб І. Буддизм // Людина і світ. – 1998. – № 1. – С. 41–46.
13. Васильев Л. С. История религии Востока: Учебн. пособие для вузов. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Книжный дом «Университет», 1998. – 432 с.
14. Ватикан. – М. : Вече, 2001. – 240с.
15. Віллем Жан-Поль. Європа та релігія. Ставки ХХІ-го століття / Пер. з фр. – К. : Дух та літера, 2006. – 331 с.
16. Вонг Е. Даосизм. – М., 2001. – 352 с.
17. Гудима А.М. Релігієзнавство: Навчально-методичний посібник. – Тернопіль : Укрмедкнига, 2000. – 328 с.
18. Дахно І.І., Тимофієв С.М. Країни світу : Енциклопедичний довідник. – К. : МАПА, 2007. – 608 с.
19. Дудар Н. Детермінанти сучасного стану релігійності / Н. Дудар // Людина і політика. – 2003. – № 2. – С. 93–110.
20. Дюркгайм Е. Первісні форми релігійного життя: Тотемна система в Австралії. – К., 2002. – 424 с.
21. Ерышев А.А. Религиеведение : Учеб. Пособие. – 3-е изд., стереотипное. – К. : МАУП, 2003. – 280 с.
22. Здіорук С.І. Суспільно-релігійні відносини: виклики Україні ХХІ століття. Монографія. – К. : Видавництво «Знання України», 2005. – 552 с.
23. Зеленков М.Ю. Мировые религии : история и современность. – М. : Юридический институт МИИТа, 2003. – 252 с.
24. Исследование: Эффективная основа для организации новых церквей. – К.: УЦХС, 1993. – 57 с.
25. История религий в России: Учебник / Под общей ред. Н.А. Трофимчука. – М.: РАГС, 2002. – 592 с.
26. Іванішак О. Виникнення етнічних та релігійних конфліктів на території колишнього СРСР та СФРЮ / О. Іванішак // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. Міжнар. відносини. – 2006. – Вип. 16. – С.

77–81.

27. Калинин Ю.А., Лубский В.И. История и теория религии и атеизма: Курс лекций. В 2-х ч. – Ч.2. – К. : УМК ВО при Минвузе УССР, 1991. – 224 с.
28. Калінін Ю.А., Харьковщенко Є.А. Релігієзнавство: Підручник. – К. : Наукова думка, 1995. – 250 с.
29. Кислюк К.В. Релігієзнавство. Шпаргалка для студента. – Харків: ГОРСІНГ ПЛЮС, 2007. – 32 с.
30. Кін Майкл. Религии мира. – Харьков : Глобус, 2005. – 239 с.
31. Ковальчук А.С. Географія релігій в Україні. – Львів : Видавн. ЛНУ ім. І. Франка, 2003. – 308 с.
32. Костів К. Словник-довідник біблійних осіб, племен і народів. – К.: Україна, 1995. – 429 с.
33. Крывелев И. А. История религии. – М. : Мысль, 1976. – 420 с.
34. Любіцева О.О., Мезенцев К.В., Павлов С.В. Історичні аспекти розвитку географічних досліджень релігійної сфери // Історія української географії і картографії: Матеріали наукової конференції, присвяченої 95-річчю від дня народження професора Володимира Кубійовича (Тернопіль, 25-26 грудня 1995 р.). – Тернопіль, 1995. – С. 228–230.
35. Любіцева О.О. Проблеми становлення географії релігії // Тези доповідей VII з'їзду УГТ. – Київ, 1995. – С. 441 – 442.
36. Мезенцев К.В., Павлов С.В. Географія релігії – нова галузь суспільно-географічних знань // Економічна та соціальна географія : Між від. наук. зб. – К. : Заповіт, 1995 – Вип.. 47. – С. 100–105.
37. Мень А. История религии : В 2 кн. – М. : Издательская группа «ФОРУМ – ИНФРА – М», 1997. – 216 с.
38. Основы религиеведения / Под ред. И.Н. Яблокова. – К. : Высшая школа, 1994. – 368 с. 39. Павлов С.В., Мезенцев К.В., Любіцева О.О. Географія релігій: Навч. посібник для студентів ВНЗ. – К. : АртЕк, 1998. – 504 с.
40. Полікарпов В.С. Лекції з історії світової культури. – Харків : Основа, 1990. – 223 с. 41. Пупар Поль. Религии / Пер. с франц. Е.Д. Мурашкинцевой. – М. : Изд. «Весь Мир», 2003. – 144 с.
42. Пучков П.И., Казьмина О.Е. Религии современного мира. – Москва, 1997. 43. Религиозные традиции мира. В 2-х т. – М. : Крон-Пресс, 1996. – Т. 1. – 576с. 44. Религиозные традиции мира. В 2-х т. – М. : Крон-Пресс, 1996. Т. 2. – 640с. 45. Религия и конфликт / Под ред. Малащенко А., Филатова С.; Моск. Центр Карнеги. – М. : Российская политическая энциклопедия, 2007. – 287 с.
46. Релігієзнавство: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисциплін / В.Х. Арутюнов, В.М. Мішин, Н.Ю. Бортникові та ін. – К. : КНСУ, 2001. – 201 с. 47. Релігієзнавство: Підручник / За ред. В.І. Лубського, В.І. Теремка. – К. : Видачний центр «Академія», 2000. – 408 с.
48. Релігієзнавчий словник / За ред. А. Колодного, Б. Ломовика. – К. : Четверта хвиля, 1996. – 392 с.
49. Релігія і нація в суспільному житті України і світу / За ред. Филипович Л.О. – К. : Наукова думка, 2006. – 286 с.
50. Соціально-економічна географія України // За ред. О.І. Шаблія. – Львів: Світ, 1994. – С. 423–443.
51. Тилкінгтон С.М. Иудаизм. – М., 2002. – 400 с.
52. Топчієв О.Г. Основы суспільної географії: Навч. посібник – Одесса : Астропринт, 2001. – 560с.
53. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики : Навчальний посібник. – Одеса: Астропринт, 2005. – 632 с.

54. Хортицький семінар: Сакральна географія і феномен паломництва: вітчизняний і світовий контекст. зб. наук. пр. / Науковий редактор і упорядник Ю.Ю. Завгородній. – Запоріжжя : Дике Поле, 2012. – 292 с.
55. Христов Т.Т. Религиозный туризм. Учебное пособие. – М. : Издательский центр «Академия», 2005. – 288 с.
56. Шевчук Л.Т. Сакральна географія: Навч. посібник – Львів : Видавн. ЛНУ ім. Франка, 1999. – 160 с.
57. Шеменин Я.Г. История мировых религий. – М.: РИПОЛ, 2005. – 432 с.
58. Шуба О.В. Релігія в етнонаціональному розвитку України: політологічний аналіз. – К. : Криниця. 1999. – 323 с.
59. Шумунова Д.Д. Релігійні конфлікти в умовах глобалізації: Автореф. дис... канд. філософ. наук / Д.Д. Шумунова ; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2006. – 17 с. 60. Элиаде М. Священное и мирское / Пер. с фр., предисл. и коммент. Н.К. Гарбовского. – М. : Издательство Московского университета, 1994. – 144 с.
61. Элиаде Мирча, Кумеано Ион. Словарь религий, обрядов и верований / Под ред. Е. Мурамкеенцовой. – М. : Рудомино; СПб.: Университетская книга, 1997. – 413 с. 62. Янг Дж. Христианство: Пер. с англ. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 2000. – 384 с. 63. Яроцький П. Л. Релігієзнавство: Нав. посібник. – К. : Кондор, 2004. – 308 с.

VII. Політика доброчесності

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення Кодексу академічної доброчесності¹.

Окреслимо його основні складові:

Складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб. Надавати для оцінювання лише результати власної роботи.

Не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших студентів.

Не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань студентів.

¹ Кодекс академічної доброчесності Національного університету «Острозька академія» / https://www.oa.edu.ua/ua/info/kodeks_akademichnoj_dobrochesnosti